

دستورالعمل اجرایی معاملات قراردادهای آتی در شرکت بورس انرژی ایران (سهامی عام)

مصوب هیئت مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار مورخ ۱۴۰۰/۰۳/۳۱ اوراق بهادار

فصل یک – تعاریف و کلیات :

ماده ۱ – تعاریف:

کلیه اصطلاحات و واژه‌هایی که در ماده یک قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران مصوب آذرماه ۱۳۸۴ مجلس شورای اسلامی، دستورالعمل معاملات کالا و اوراق بهادار قابل معامله در بورس انرژی مصوب ۱۳۹۱/۷/۱۰ شورای عالی بورس و اوراق بهادار و اصلاحات بعدی آن، دستورالعمل پذیرش کالا و اوراق بهادار قابل معامله در بورس انرژی مصوب ۱۳۹۱/۷/۲۹ هیئت مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار و اصلاحات بعدی آن، دستورالعمل ثبت و سپرده گذاری کالا و اوراق بهادار قابل معامله و تسویه و پایاپای معاملات در بورس انرژی مصوب ۱۳۹۱/۱۰/۱۷ هیئت مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار و اصلاحات بعدی آن و دستورالعمل پذیرش انبار و صدور، معامله و تسویه گواهی سپرده کالایی مصوب ۱۳۹۴/۳/۵ هیئت مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار و اصلاحات بعدی آن تعریف شده‌اند، به همان مفاهیم در این دستورالعمل نیز کاربرد دارند. واژه‌های دیگر دارای معانی ذیل می‌باشند.

بند ۱:

آخرین روز معاملات: آخرین روزی که امکان معامله یک قرارداد آتی در بورس وجود دارد.

بند ۲:

اتاق پایاپای: واحد سازمانی از شرکت سپرده‌گذاری است که وظیفه تسویه و پایاپای قراردادهای آتی را بر عهده دارد.

بند ۳:

خطای افزایش وجه تضمین: خطای است که به منظور افزایش وجه تضمین مشتریان تا سطح وجه تضمین اولیه و تضمین نقدی تعیین شده توسط کارگزار، داده می‌شود.

بند ۴:

ارزش قرارداد: ارزش دارایی تعهد شده در قرارداد آتی در زمان اخذ موقعیت تعهدی است.

بند ۵:

اطلاعیه تحویل: اعلامیه ای است که جهت اطلاع مشتریان از نحوه انجام امور تحویل، در مهلت تعیین شده در این دستورالعمل توسط بورس منتشر می‌شود.

بند ۶:

اطلاعیه معاملاتی قرارداد آتی: گزارشی است که برای اطلاع سرمایه‌گذاران از وضعیت دارایی پایه و مشخصات قرارداد آتی هر نماد معاملاتی در قالب فرم‌هایی که به تصویب هیئت مدیره بورس می‌رسد، برای عموم منتشر می‌شود.

بند ۷:

اعلامیه تحویل: اعلامیه‌ای است که توسط اتاق پایاپای جهت اطلاع خریداران از وضعیت تحویل دارایی پایه به آنها ارائه می‌گردد.

بند ۸:

بازار جبرانی: بازاری است که پس از پایان معاملات روزانه تشکیل می‌گردد. در این بازار محدودیت‌های قیمتی و مقداری معاملات تغییر می‌یابد و معاملات آن تاثیری در محاسبه قیمت تسویه روزانه ندارد.

بند ۹:

بستن موقعیت: منظور تبدیل تعهد از طریق اتخاذ یک موقعیت تعهدی جدید معکوس در مقابل موقعیت تعهدی باز مشتری است.

بند ۱۰:

بورس: شرکت بورس انرژی ایران (سهامی عام) می‌باشد.

بند ۱۱:

به‌روزرسانی حساب‌ها: فرآیندی است که توسط اتاق پایاپای یا کارگزار و به ترتیبی که در این دستورالعمل ذکر گردیده است، با هدف کنترل وجوه تضمین مشتریان انجام می‌شود.

بند ۱۲:

بیانیه ریسک: فرمی است که قبل از فعالیت در بازار معاملات آتی باید به امضا مشتری رسیده باشد و حاکی از اقرار شخص مذکور نسبت به آگاهی کامل وی از ریسک موجود در این معاملات، از جمله مفاد ماده ۵۹ این دستورالعمل می‌باشد.

بند ۱۳:

تحویل: تسلیم دارایی پایه قرارداد آتی سررسید شده توسط فروشنده به خریدار.

بند ۱۴:

تسویه نقدی: وضعیتی است که به موجب آن تعهدات طرفین عقد بیع با پرداخت مابه‌التفاوت به جای تحویل فیزیکی ساقط می‌گردد. مابه‌التفاوت عبارت از تفاوت قیمت مندرج در قرارداد با آخرین قیمت تسویه روزانه یا قیمت تسویه نهایی است.

بند ۱۵:

تسویه نهایی: تسویه نقدی یا تحویل فیزیکی که طبق ضوابط این دستورالعمل انجام می‌شود.

بند ۱۶:

جلسه معاملات: دوره زمانی انجام معاملات یک قرارداد آتی است که شامل دوره گشایش، دوره عادی معاملاتی و دوره پایانی معاملات می‌شود.

بند ۱۷:

حداقل وجه تضمین: حداقلی از سطح وجه تضمین اولیه است که برای هر موقعیت تعهدی باز باید موجود باشد. حداقل مذکور در مشخصات هر قرارداد آتی تعیین می‌شود.

بند ۱۸:

حراج پیوسته: حراجی است که پس از دوره گشایش آغاز و تا پایان جلسه معاملات ادامه می‌یابد.

بند ۱۹:

حراج تک قیمتی: حراجی است که پس از دوره پیش‌گشایش جهت کشف یک نرخ برای اجرای سفارشات ثبت شده و شروع حراج پیوسته انجام می‌شود.

بند ۲۰:

حساب عملیاتی مشتری: حساب بانکی مشتری است که جهت تسویه وجوه توسط اتاق پایاپای مورد استفاده قرار می‌گیرد.

بند ۲۱:

خریدار: شخصی است که متعهد به خرید دارایی پایه در سررسید می‌باشد و مطابق عرف بازار خریدار نامیده می‌شود.

بند ۲۲:

دارایی پایه: دارایی موضوع قرارداد آتی پذیرش شده است.

بند ۲۳:

دوره انتقال موقعیت تعهدی باز: دوره‌ای است که در مشخصات قرارداد اعلام می‌شود و به تصویب هیئت پذیرش می‌رسد و در آن موقعیت‌های تعهدی باز مشتریان به ترتیبی که در این دستورالعمل ذکر شده است به نزدیک‌ترین سررسید قراردادهای آتی همان دارایی پایه منتقل خواهد شد.

بند ۲۴:

دوره پایانی معاملات: دوره‌ای است که بازار با آن پایان می‌یابد و طی آن ورود سفارش جدید و یا حذف سفارشات موجود امکان‌پذیر نمی‌باشد و صرفاً سفارشات که با تغییر قیمت، شرایط برابری قیمت خرید و فروش را احراز می‌کنند، در این دوره اجرا می‌شوند.

بند ۲۵:

دوره پیش‌گشایش: دوره‌ای است که در آن امکان ثبت، تغییر و حذف سفارش وجود دارد و لیکن سفارشات اجرا نمی‌شود.

بند ۲۶:

دوره تسویه روزانه: مدت زمانی است که طی آن عملیات مربوط به تسویه قرارداد آتی صورت می‌گیرد.

بند ۲۷:

دوره عادی معاملاتی: دوره زمانی است که در آن معاملات بر مبنای حراج پیوسته انجام می‌شود.

بند ۲۸:

دوره گشایش: این دوره شامل دوره پیش‌گشایش و حراج تک‌قیمتی است.

بند ۲۹:

دوره معاملات: فاصله زمانی اولین لغایت آخرین روز معاملات هر قرارداد آتی که در مشخصات آن قرارداد تعریف می‌شود.

بند ۳۰:

روز کاری: روزهای مجاز معاملاتی که توسط هیئت مدیره بورس جهت انجام معاملات آتی تعیین می‌شود.

بند ۳۱:

سفارش: دستور مشتری جهت اتخاذ موقعیت تعهدی خرید یا فروش است.

بند ۳۲:

شرکت سپرده‌گذاری: منظور شرکت سپرده‌گذاری مرکزی اوراق بهادار و تسویه وجوه (سهامی عام) است.

بند ۳۳:

فروشنده: شخصی است که متعهد به فروش دارایی پایه در سررسید می‌باشد و مطابق عرف بازار فروشنده نامیده می‌شود.

بند ۳۴:

قرارداد آتی: قراردادی است که فروشنده بر اساس آن متعهد می‌شود در سررسید معین، مقدار معینی از دارایی پایه مشخص را به قیمتی که الان تعیین می‌کنند بفروشد و در مقابل طرف دیگر قرارداد متعهد می‌شود آن دارایی پایه را با آن مشخصات خریداری کند و برای جلوگیری از امتناع طرفین از انجام قرارداد، طرفین به صورت شرط ضمن عقد، متعهد می‌شوند مبلغی را به‌عنوان وجه تضمین نزد اتاق پایاپای بگذارند و متعهد می‌شوند متناسب با تغییرات قیمت آتی، وجه تضمین را تعدیل کنند و اتاق پایاپای از طرف آنان وکالت دارد متناسب با تغییرات، بخشی از وجه تضمین هر یک از طرفین را به‌عنوان اباحه تصرف در اختیار دیگری قرار دهد و او حق استفاده از آن را خواهد داشت تا در سررسید با هم تسویه کنند.

بند ۳۵:

قرارداد آتی پذیرش شده: اوراق بهادار مبتنی بر کالایی است که توسط هیئت پذیرش بورس در قالب قرارداد آتی در بورس پذیرش شده است.

بند ۳۶:

قیمت تسویه روزانه: قیمتی است که روزانه جهت به روزرسانی حسابها توسط بورس محاسبه و اعلام می‌گردد.

بند ۳۷:

قیمت تسویه لحظه‌ای: قیمتی است که در طی جلسه معاملاتی جهت به روزرسانی موجودی محاسبه شده مشتریان محاسبه می‌شود. نحوه محاسبه این قیمت در مشخصات قرارداد اعلام می‌شود و به تصویب هیئت پذیرش خواهد رسید.

بند ۳۸:

قیمت تسویه نهایی: قیمتی است که در آخرین روز معاملاتی به عنوان آخرین قیمت تسویه روزانه مبنای انجام عملیات به روزرسانی حسابها، تسویه و تحویل خواهد بود. نحوه محاسبه این قیمت به تصویب هیئت پذیرش خواهد رسید و در مشخصات قرارداد نیز اعلام خواهد شد.

بند ۳۹:

کمیته آتی: کمیته‌ای است که توسط هیئت مدیره بورس با حضور نماینده از اتاق پایاپای جهت انجام وظایف مصرح در این دستورالعمل تشکیل می‌گردد. اعضای این کمیته باید بر اساس مقررات و با رعایت بی‌طرفی و انصاف عمل کنند. ضوابط اجرایی فعالیت کمیته توسط هیئت مدیره بورس تعیین می‌شود و مدیرعامل بورس مسئولیت نظارت بر حسن انجام وظایف این کمیته را بر عهده دارد.

بند ۴۰:

گواهی آمادگی تحویل: سندی است که توسط خریدار و فروشنده قرارداد آتی و به منظور آگاهی اتاق پایاپای از آمادگی وی جهت تحویل دارایی پایه در قالب فرم‌های مصوب بورس ارائه می‌گردد.

بند ۴۱:

ماه/روز قرارداد: ماه/روزی است که در آن قرارداد آتی سررسید می‌شود.

بند ۴۲:

مشتری: شخصی است که به عنوان خریدار یا فروشنده در بازار فعالیت می‌کند.

بند ۴۳:

موجودی محاسبه شده مشتری: موجودی محاسباتی مشتری ناشی از اجرای عملیات به‌روزرسانی حسابها در طی جلسه معاملاتی می‌باشد.

بند ۴۴:

موقعیت تعهدی: تعهد موضوع یک قرارداد آتی در بازار معاملات آتی است.

بند ۴۵:

موقعیت تعهدی باز: موقعیت تعهدی که در بازار معاملات آتی تسویه نهایی یا بسته نشده است.

بند ۴۶:

موقعیت تعهدی خرید: موقعیت تعهدی است که مشتری با اتخاذ آن، متعهد به خرید دارایی پایه ذکر شده در قرارداد آتی می‌گردد.

بند ۴۷:

موقعیت تعهدی فروش: موقعیت تعهدی است که مشتری با اتخاذ آن، متعهد به فروش دارایی پایه ذکر شده در قرارداد آتی می‌گردد.

بند ۴۸:

مهلت ارائه گواهی آمادگی تحویل: آخرین فرصت دارندگان موقعیت تعهدی باز پس از آخرین جلسه معاملاتی برای ارائه گواهی آمادگی تحویل به اتاق پایاپای است.

بند ۴۹:

مهلت ارائه مستندات تسویه و تحویل: آخرین فرصت دارندگان موقعیت تعهدی باز برای ارائه مستندات تحویل و پرداخت کل وجه دارایی تعهد شده قرارداد آتی بر حسب قیمت تسویه نهایی به اتاق پایاپای است.

بند ۵۰:

نهاد متولی انرژی: نهاد تخصصی مسئول در حوزه تولید/ بهره‌برداری/ انتقال/ توزیع دارایی پایه موضوع قرارداد آتی است که به موجب قانون و مقررات عرضه انحصاری آن را عهده‌دار است.

بند ۵۱:

وجه تضمین: وجهی است که در قالب شرط ضمن عقد به شرح مندرج در بند ۳۵ این ماده از مشتریان دریافت می‌شود.

بند ۵۲:

وجه تضمین اضافی: وجه تضمینی است که در صورت عدم کفایت وجه تضمین اولیه جهت پوشش ریسک نوسانات قیمت، به عنوان بخشی از وجه تضمین اولیه و با اعلام اتاق پایاپای و طی مهلت اعلام شده از سوی این اتاق باید توسط مشتریان پرداخت گردد. میزان این وجه توسط اتاق پایاپای تعیین می‌شود.

بند ۵۳:

وجه تضمین اولیه: وجه تضمینی است که جهت تضمین ایفای تعهدات مشتریان برای ایجاد یک موقعیت تعهدی اخذ می‌شود. میزان این وجه در مشخصات هر قرارداد آتی تعیین می‌شود.

بند ۵۴:

تضمین تحویل: وجه یا اسناد تضمینی است که اتاق پایاپای جهت تضمین ایفای تعهد فروشنده برای تحویل دارایی پایه و تعهد خریدار به پرداخت کل وجه دارایی تعهد شده تا مهلت مقرر از مشتریان دریافت می‌کند، که ضوابط دریافت آن به تصویب هیات مدیره شرکت سپرده‌گذاری می‌رسد.

بند ۵۵:

وجه تضمین جبرانی: وجه تضمینی است که مشتریان بعد از دریافت اخطاریه افزایش وجه تضمین، باید نزد اتاق پایاپای تودیع نمایند.

فصل دو – مشخصات قرارداد آتی:

ماده ۲:

دارایی پایه از بین کالا یا اوراق بهادار پذیرفته‌شده در بورس یا کالای دارای بازار نقد به تشخیص هیئت پذیرش، انتخاب می‌گردد.

تبصره ۱: در صورت وجود انحصار در عرضه دارایی پایه، بورس مکلف است تاییدیه نهاد متولی انرژی مبنی بر ایجاد بازار نقد جهت ایفای تعهدات تحویل برای دارندگان موقعیت تعهدی باز فروش در سررسید از جمله عرضه مستمر در بازارهای بورس و تحویل دارایی پایه در سررسید با استاندارد تحویل مطابق مشخصات قرارداد به مشتریان اعلام شده توسط اتاق پایاپای را اخذ و به هیئت پذیرش ارائه نماید.

تبصره ۲: در صورت وجود انحصار در عرضه دارایی پایه، پیشنهاد پذیرش قرارداد آتی در هیئت پذیرش صرفاً برای کالاهایی قابل طرح است که سابقاً در بورس پذیرفته شده و دارای عرضه مستمر باشند.

ماده ۳:

قرارداد آتی قابل معامله در بورس بر اساس قرارداد آتی پذیرش شده تعیین می‌شود. مشخصات قرارداد آتی به پیشنهاد بورس به تصویب هیئت پذیرش خواهد رسید.

ماده ۴:

مشخصات قرارداد آتی باید حداقل شامل موارد ذیل باشد:

۱- دارایی پایه	۱۳- واحد قیمت
۲- قرارداد آتی پذیرش شده	۱۴- کارمزدها
۳- اندازه قرارداد آتی	۱۵- نماد معاملاتی
۴- استاندارد تحویل	۱۶- ساعات معامله
۵- ماه / روز قرارداد آتی	۱۷- مهلت ارائه گواهی آمادگی تحویل
۶- حد نوسان قیمت روزانه	۱۸- مهلت ارائه مستندات تسویه و تحویل
۷- دوره معاملات شامل: اولین روز معاملاتی، آخرین روز معاملاتی	۱۹- سقف مجاز موقعیت‌های تعهدی باز و معاملات

۲۰- وجوه التزام	۸- محل و دوره و فرآیند تحویل
۲۱- حجم معاملات مبنای محاسبه قیمت تسویه روزانه	۹- دوره و نحوه انتقال موقعیت های تعهدی باز
۲۲- نحوه محاسبه قیمت تسویه نهایی	۱۰- حداقل تغییر قیمت سفارش
۲۳- نحوه محاسبه قیمت تسویه لحظه‌ای	۱۱- نحوه محاسبه تضامین شامل وجه تضمین اولیه ، حداقل وجه تضمین، تضمین تحویل و...
۲۴- سایر موارد	۱۲- حداکثر هر سفارش

تبصره ۱: در موارد زیر پیشنهاد بورس بدون تایید اتاق پایاپای قابل طرح در هیات پذیرش نیست:

- ۱- نحوه محاسبه تضامین شامل وجه تضمین اولیه ، حداقل وجه تضمین، تضمین تحویل و...
- ۲- مهلت ارائه گواهی آمادگی تحویل؛
- ۳- مهلت ارائه مستندات تسویه و تحویل
- ۴- وجوه التزام.

تبصره ۲: هر گونه پیشنهاد تغییر در موارد مندرج در تبصره فوق از طریق اتاق پایاپای نیز قابل طرح در هیئت پذیرش است.

ماده ۵:

بورس موظف است اطلاعیه معاملاتی قرارداد آتی را حداقل ۳ روز کاری قبل از آغاز معاملات هر نماد معاملاتی، از طریق سایت رسمی خود به اطلاع عموم برساند.

ماده ۶:

اتاق پایاپای موظف است اطلاعیه‌های مربوط به تغییرات وجه تضمین اولیه را تا ساعت ۱۴ دو روز کاری پیش از اعمال به بورس اعلام نماید و بورس نیز تا ساعت ۱۶ همان روز از طریق سایت رسمی خود به اطلاع عموم می‌رساند.

فصل سه - ثبت سفارش مشتریان :

ماده ۷:

تنها آن دسته از شرکت‌های کارگزاری یا کارگزار/ معامله‌گران، مجاز به انجام معامله آتی خواهند بود که مجوز انجام معاملات آتی را از سازمان اخذ نموده و بدین منظور در بورس پذیرش شده باشند. فعالیت در این بازار به منزله پذیرش مفاد این دستورالعمل می‌باشد.

ماده ۸:

تنها آن دسته از نمایندگان شرکت‌های کارگزاری امکان دسترسی به سامانه معاملات برای انجام معاملات آتی را خواهند داشت که صلاحیت‌های لازم را از نظر سازمان و بورس احراز نموده باشند.

ماده ۹:

کد مشتری باید قبل از معاملات به درخواست مشتری، توسط کارگزار طبق مقررات مربوط اخذ شده باشد. کارگزاران مکلفند جهت انجام معاملات آتی قراردادی با مشتریان منعقد کنند. قرارداد مذکور باید در چارچوب مصوب کانون کارگزاران بورس و اوراق بهادار و دربردارنده الزامات ابلاغی سازمان باشد. نحوه اطلاع رسانی موارد مقتضی، توسط کارگزار به مشتریان در قرارداد مذکور تعیین خواهد شد. فعالیت مشتریان دارای کد معاملاتی منوط به تکمیل فرم بیانیه ریسک و قرارداد مذکور می‌باشد.

ماده ۱۰:

فعالیت مشتری در بازار معاملات آتی منوط به افتتاح حساب بانکی توسط مشتری جهت معاملات آتی خواهد بود. بانک یا بانک‌های مورد نظر و نحوه افتتاح حساب توسط اتاق پایاپای اعلام خواهد شد.

ماده ۱۱:

کارگزاران موظفند سفارش مشتریان را قبل از انجام معامله، بر اساس روش‌های تعیین شده توسط سازمان و مطابق با مقررات مربوط دریافت و ثبت نمایند.

ماده ۱۲:

ثبت زمان دقیق و تاریخ، در فرم‌ها و سیستم‌های ثبت سفارش کارگزاری، جهت رعایت نوبت مشتریان الزامی است. این قاعده در مورد سفارش‌های الکترونیکی یا تلفنی نیز لازم الاجرا است. کارگزاران مکلفند بر اساس اولویت زمانی دریافت سفارش مشتری، نسبت به اجرای سفارش اقدام نمایند.

ماده ۱۳:

کارگزار مکلف است قبل از ثبت سفارش هر مشتری، واریز وجه تضمین اولیه به حساب عملیاتی مشتری را احراز نماید. در غیر این صورت مسئولیت پرداخت وجه تضمین اولیه با کارگزار خواهد بود.

ماده ۱۴:

وجه تضمین اولیه مذکور در این دستورالعمل، به صورت حداقل تعیین شده و کارگزاران مجاز به تعیین و دریافت تضامین مازاد متناسب با ریسک مشتریان‌شان می‌باشند.

تبصره ۱: در صورتی که بخشی از تضامین موضوع این ماده به صورت نقدی تعیین شود، مبلغ نقدی تعیین شده درصدی از وجه تضمین اولیه خواهد بود که باید علاوه بر وجه تضمین اولیه در حساب عملیاتی مشتری موجود باشد. مسئولیت احراز و کفایت این تضامین بر عهده کارگزار خواهد بود.

تبصره ۲: علاوه بر تضامین نقدی، کارگزار می‌تواند نسبت به تعیین و دریافت تضامین غیر نقدی نیز مبادرت کند.

ماده ۱۵:

کارگزار باید حداقل دو روز کاری قبل از اعمال تضامین برای مشتریان خود موضوع را از طریق مقتضی به ایشان اطلاع دهد. مشتریان موظف هستند تضامین تعیین شده را در مهلت زمانی مقرر، متناسب با تمامی موقعیت‌های باز خود تامین نمایند. در صورتی که مشتری، تضامین تعیین شده توسط کارگزار را تامین نکند کارگزار می‌تواند از ثبت یا ارسال سفارشات مشتری به هر طریق که منجر به افزایش موقعیت تعهدی باز وی گردد، خودداری کند.

ماده ۱۶:

در صورتی که معاملات مشتری به دلایلی نظیر اشکالات فنی و اختلالات بانکی، بدون رعایت وجه تضمین اولیه متناسب با موقعیت‌های اخذ شده انجام شود، مشتری موظف است بلافاصله نسبت به تامین وجه تضمین اولیه برای موقعیت‌های اخذ شده خود اقدام نماید یا موقعیت‌های مذکور را ببندد. در غیر این صورت کارگزار موظف است تا پایان روز معاملاتی نسبت به بستن موقعیت‌های باز مشتری که تعهدات وجه تضمین آن‌ها ایفا نشده است اقدام نماید.

ماده ۱۷:

انواع سفارش‌های قابل ارائه توسط مشتری به لحاظ اعتبار زمانی و شرایط قیمتی به شرح مندرج در دستورالعمل معاملات کالا و اوراق بهادار قابل معامله در بورس انرژی ایران می‌باشد.

فصل چهار – نحوه انجام معاملات :

ماده ۱۸:

ساعات و روزهای انجام معامله در بورس و مدت هریک از مراحل جلسه معاملات توسط هیئت مدیره بورس تعیین و اعلام می‌شود.
تبصره ۱: تغییرات ساعات و روزهای معامله حداقل ۳ روز کاری قبل از اعمال، باید از طریق سایت رسمی بورس به اطلاع عموم برسد.
تبصره ۲: مدیر عامل بورس می‌تواند ساعت شروع، خاتمه و طول جلسه معاملاتی را در صورت بروز اشکالات فنی تغییر دهد. این تغییرات باید از طریق سایت رسمی بورس اطلاع‌رسانی شود. بورس باید مستندات مربوط به اشکالات فنی را در سوابق معاملات خود نگهداری نموده و حسب درخواست به سازمان ارائه دهد.

تبصره ۳: بروز اشکالات فنی در سامانه معاملات به صورت الکترونیکی توسط شرکت مدیریت فناوری بورس تهران به طور همزمان به سازمان، بورس و اتاق پایاپای اعلام می‌شود.

ماده ۱۹:

اجرای سفارشات براساس اولویت قیمت و در صورت تساوی قیمت‌ها براساس اولویت زمانی ورود سفارش به سامانه معاملاتی خواهد بود.

تبصره ۵: هیئت مدیره بورس می‌تواند علاوه بر اولویت‌های مذکور در این ماده، اولویت‌های دیگری را حسب مورد جهت تصویب به سازمان پیشنهاد نماید. این تغییرات حداقل ۳ روز کاری قبل از اعمال، باید از طریق سایت رسمی بورس به اطلاع عموم برسد.

ماده ۲۰:

معاملات قرارداد آتی با یک حراج تک قیمتی آغاز و با حراج پیوسته ادامه می‌یابد.

ماده ۲۱:

بورس حداکثر یک ساعت پس از پایان جلسه معاملات روزانه، قیمت تسویه را براساس مقررات این دستورالعمل محاسبه و از طریق سایت رسمی بورس به عموم اعلام می‌نماید.

ماده ۲۲:

دامنه نوسان قیمت روزانه هر قرارداد آتی و سقف حجم هر سفارش در زمان پذیرش قرارداد آتی مشخص می‌شود.

تبصره: تغییر دامنه نوسان قیمت و سقف حجم هر سفارش در طول دوره معاملاتی قرارداد آتی با پیشنهاد بورس و پس از تصویب هیئت پذیرش امکان پذیر می‌باشد. این تغییرات حداقل ۳ روز کاری قبل از اعمال، باید از طریق سایت رسمی بورس به اطلاع عموم برسد.

ماده ۲۳:

توقف و بازگشایی نمادهای معاملاتی قرارداد آتی که دارایی پایه آن اوراق بهادار باشد، به طور همزمان با توقف و بازگشایی نماد معاملاتی دارایی پایه در بازار مربوطه انجام می‌شود.

ماده ۲۴:

در صورتی که کارگزار خریدار یا فروشنده نسبت به معاملات انجام شده معترض باشند باید اعتراض خود را با ذکر دلایل برای رسیدگی تا پیش از شروع دوره تسویه روزانه به بورس اعلام نمایند. تصمیم بورس در این خصوص لازم‌الاجراست.

ماده ۲۵:

بورس گزارش آماری معاملات بازار را طبق مقررات منتشر می‌کند.

ماده ۲۶:

موقعیت‌های تعهدی باز بازار هر کارگزار یا هر مشتری نباید از سقف مجاز تعیین شده در مشخصات قرارداد آتی بیشتر باشد.

تبصره ۱: در صورت عدم رعایت سقف تعیین شده به دلیل تغییر موقعیت‌های تعهدی باز کل بازار، مشتری باید نسبت به بستن موقعیت‌های تعهدی مازاد بر سقف، مطابق مشخصات قرارداد اقدام نماید.

تبصره ۲: در صورت عدم رعایت سقف تعیین شده به دلیل اشکالات فنی، مشتری باید بلافاصله نسبت به بستن موقعیت‌های مازاد بر سقف مجاز اقدام نماید، در غیر این صورت کارگزار موظف است تا پایان روز معاملاتی نسبت به بستن موقعیت‌های مازاد بر سقف مجاز موقعیت‌های تعهدی باز مشتری اقدام نماید.

ماده ۲۷:

در صورتی که ظن استفاده از اطلاعات نهانی یا دستکاری قیمت در معاملات وجود داشته باشد و یا تغییرات غیرعادی قیمت مشاهده گردد، سازمان می‌تواند دستور توقف نماد معاملاتی قرارداد آتی را صادر نماید. در این حالت بورس باید بلافاصله اقدام به توقف نماد معاملاتی مربوطه نموده و تا رفع دلایل توقف نماد، موضوع را پیگیری نماید. بازگشایی مجدد نماد با موافقت سازمان امکان پذیر خواهد بود.

فصل پنج – تسویه:

ماده ۲۸:

هر مشتری باید جهت انجام معاملات آتی، حسابی تحت عنوان حساب عملیاتی مشتری نزد بانکی که بدین منظور توسط اتاق پایاپای معرفی می‌شود، افتتاح نماید. در زمان افتتاح حساب، مشتری اذن تصرف در حساب مذکور را جهت انجام عملیات به‌روز رسانی حساب‌ها، مطابق مقررات این دستورالعمل به اتاق پایاپای خواهد داد.

تبصره: نقل و انتقالات وجوه جهت تسویه حساب مشتریان توسط اتاق پایاپای در پایان هر روز معاملاتی انجام می‌گیرد. در صورتی که به دلیل بروز اشکالات فنی و اختلالات در سیستم بانکی اتاق پایاپای نتواند تا پایان روز معاملاتی نقل و انتقال وجوه را انجام دهد، باید در اولین فرصت پس از رفع اشکال فنی یا اختلال در سیستم بانکی نسبت به نقل و انتقال وجوه اقدام نماید و مستندات مربوط به این موضوع را در سوابق خود نگهداری کرده و حسب درخواست در اختیار سازمان و بورس قرار دهد.

ماده ۲۹:

اتاق پایاپای متناسب با تعداد موقعیت تعهدی باز هر مشتری و میزان وجوه تضمین اولیه هر قرارداد آتی، اقدام به مسدود نمودن حساب نامبرده می‌نماید. موجودی مازاد حساب عملیاتی مشتری نسبت به وجوه تضمین اولیه و تضامین نقدی تعیین شده توسط کارگزار، به درخواست وی و پس از تأیید کارگزار، مطابق با مفاد قرارداد آتی قابل برداشت است. کارگزار باید در متن قرارداد آتی به اعطای وکالت طرفین به کارگزار جهت تعدیل وجوه تضمین و نیز به اذن طرفین قرارداد مبنی بر تصرف در وجوه تضمین تصریح نماید.

ماده ۳۰:

دوره تسویه روزانه بعد از پایان معاملات آغاز می‌گردد و تا یک ساعت قبل از پایان جلسه معاملات روز بعد ادامه خواهد یافت.

ماده ۳۱:

اتاق پایاپای بر اساس قیمت تسویه روزانه، عملیات به‌روزرسانی حساب‌ها را به شرح زیر انجام می‌دهد:

بند ۱:

در مورد موقعیت‌های تعهدی منتقل شده از روز قبل، تفاوت ارزش دارایی تعهد شده در قرارداد آتی را بر حسب تفاوت قیمت تسویه روزانه روز معاملاتی جاری با روز معاملاتی قبل محاسبه و به حساب عملیاتی مشتریان منظور می‌نماید.

بند ۲:

در مورد موقعیت‌های تعهدی ایجاد شده در روز جاری، تفاوت ارزش قرارداد با ارزش دارایی تعهد شده به قیمت تسویه روزانه روز معاملاتی جاری، محاسبه و به حساب عملیاتی مشتریان منظور می‌گردد.

بند ۳:

در صورتی که پس از انجام عملیات بندهای فوق موجودی حساب عملیاتی مشتری از سطح حداقل وجه تضمین کمتر شود، خطاریه افزایش وجه تضمین توسط اتاق پایاپای یا کارگزار مربوطه حسب مورد صادر می‌شود.

تبصره: کارگزار خطاریه افزایش وجه تضمین را بر اساس مجموع وجه تضمین اولیه و تضامین نقدی تعیین شده توسط خود صادر می‌کند.

ماده ۳۲:

کارگزاران موظفند بلافاصله پس از دریافت خطاریه افزایش وجه تضمین مراتب را به اطلاع مشتری مربوطه برسانند تا وی نسبت به پرداخت وجه تضمین جبرانی خود ظرف مهلت زمانی مقرر اقدام نماید.

تبصره ۱: وجه تضمین جبرانی حداکثر تا یک ساعت پس از شروع جلسه معاملاتی روز کاری بعد باید پرداخت شود.

تبصره ۲: ایجاد موقعیت تعهدی باز جدید برای مشتریانی که خطاریه افزایش وجه تضمین دریافت کرده‌اند، پس از پرداخت وجه تضمین جبرانی مقدور می‌باشد.

ماده ۳۳:

در صورتی که مشتری تا پایان مهلت مقرر نسبت به واریز وجه تضمین جبرانی و اصلاح موجودی حساب خود تا سطح مجموع وجه تضمین اولیه و تضامین نقدی تعیین شده توسط کارگزار، اقدام نکند، کارگزار مربوطه اقدام به بستن تمام یا بخشی از موقعیت‌های تعهدی باز مشتری جهت تامین وجه تضمین جبرانی مورد نیاز می‌نماید.

ماده ۳۴:

در صورتی که کارگزار نتواند از محل بستن موقعیت معاملاتی مشتری در ساعات معاملات عادی، اقدام به تامین وجه تضمین جبرانی نماید، در بازار جبرانی نسبت به اجرای آن اقدام خواهد نمود.

تبصره: ضوابط اجرایی بازار جبرانی به تصویب هیئت مدیره بورس خواهد رسید.

ماده ۳۵:

در صورتی که موجودی حساب عملیاتی مشتری پوشش دهنده تعهدات وی نباشد تعهدات مشتری از محل موجودی کارگزار مربوطه و یا تضمین‌های وی نزد اتاق پایاپای تامین می‌شود.

تبصره: کارگزار می‌تواند جهت پوشش ریسک مربوط به این ماده، تضامین مورد نیاز را از مشتری مطابق ماده ۱۴ دریافت نماید.

ماده ۳۶:

در صورتی که مشتری اقدام به بستن موقعیت خود نماید تفاوت ارزش قرارداد معکوس با ارزش دارایی تعهد شده در قرارداد آتی بر حسب آخرین قیمت تسویه روزانه به حساب مشتری منظور می‌شود.

ماده ۳۷:

اتاق پایاپای و کارگزاران می‌توانند در راستای مدیریت ریسک مشتریان در طی روز و به صورت مستمر، بر اساس فرمول قیمت تسویه لحظه‌ای اعلامی در مشخصات قرارداد، عملیات بروزرسانی موجودی محاسبه شده مشتریان را به شرح زیر انجام دهند:

بند ۱:

در مورد موقعیت‌های تعهدی منتقل شده از روز قبل، تفاوت ارزش دارایی تعهد شده در قرارداد آتی را بر حسب تفاوت قیمت تسویه لحظه‌ای با قیمت تسویه روز معاملاتی قبل محاسبه و به موجودی محاسبه شده مشتریان منظور می‌نماید.

بند ۲:

در مورد موقعیت‌های تعهدی ایجاد شده در روز جاری، تفاوت ارزش قرارداد با ارزش دارایی تعهد شده به قیمت تسویه لحظه‌ای محاسبه و به موجودی محاسبه شده مشتریان منظور می‌گردد.

بند ۳:

در صورتی که پس از انجام عملیات بندهای فوق موجودی محاسبه شده مشتری از سطح حداقل وجه تضمین کمتر شود، خطاریه افزایش وجه تضمین به تشخیص اتاق پایاپای یا کارگزار، حسب مورد، صادر و مراتب به مشتری اعلام می‌گردد.

تبصره ۱: کارگزار، خطاریه افزایش وجه تضمین را بر اساس مجموع وجه تضمین اولیه و تضامین نقدی تعیین شده توسط خود صادر می‌کند.

تبصره ۲: مبنای اخذ موقعیت تعهدی باز توسط مشتری، موجودی محاسبه شده مشتری یا حساب عملیاتی هر کدام که کمتر باشد خواهد بود.

ماده ۳۸:

مشتری موظف است در صورت درخواست کارگزار، ظرف مهلت زمان اعلام شده، نسبت به واریز مابه‌التفاوت موجودی محاسبه شده مشتری تا سطح مجموع وجه تضمین اولیه و تضامین نقدی موضوع ماده ۱۴ به حساب عملیاتی خود اقدام نماید. در صورتی که مشتری تا پایان مهلت زمان اعلامی کارگزار نسبت به واریز وجه مذکور و اصلاح موجودی حساب خود اقدام ننماید، کارگزار می‌تواند اقدام به بستن آن دسته از موقعیت‌های تعهدی باز مشتری که تعهدات وجه تضمین آن‌ها ایفا نشده است بنماید.

ماده ۳۹:

در پایان هر روز معاملاتی، قیمت تسویه روزانه براساس رویه‌های ذیل محاسبه می‌گردد:
الف) قیمت تسویه روزانه، میانگین وزنی قیمت درصدی از حجم معاملات انجام شده منتهی به پایان آخرین جلسه معاملات آن روز معاملاتی است. درصد مذکور در مشخصات قرارداد آتی هر دارایی پایه تعیین خواهد شد.

ب) در صورتی که در یک روز معاملاتی قرارداد آتی معامله انجام نشود، میانگین قیمت بهترین سفارش خرید و فروش ثبت شده در سامانه معاملاتی که در محدوده مجاز نوسان قیمت روزانه قرار داشته باشد، در لحظه اتمام آخرین جلسه معاملات آن روز، محاسبه و به عنوان قیمت تسویه روزانه در نظر گرفته خواهد شد.

ج) در صورتی که تعیین قیمت تسویه روزانه به هیچ یک از روش‌های فوق ممکن نباشد، قیمت تسویه روزانه توسط کمیته آتی و بصورت تئوریک محاسبه می‌گردد. روش محاسبه تئوریک قیمت تسویه روزانه به تصویب هیئت مدیره بورس خواهد رسید.

ماده ۴۰:

اتاق پایاپای پس از اعلام قیمت تسویه روزانه، باید حداکثر دو ساعت پس از پایان آخرین جلسه معاملاتی همان روز گزارش تسویه را برای کارگزاران و بورس ارسال نماید. این گزارش شامل حداقل اطلاعات مربوط به هر کارگزار به تفکیک مشتریان وی به شرح ذیل می‌باشد:

بند ۱:

تعداد موقعیت‌های تعهدی باز موجود؛

بند ۲:

تعداد موقعیت‌های تعهدی بسته شده طی روز؛

بند ۳:

تعداد موقعیت‌های تعهدی باز شده طی روز؛

بند ۴:

میزان وجه تضمین موجود؛

بند ۵:

میزان وجه تضمین اولیه مورد نیاز؛

بند ۶:

وجه تضمین جبرانی ؛

بند ۷:

کارمزدها.

ماده ۴۱:

کارگزاران باید پس از دریافت گزارش تسویه، آن را بررسی و در صورت هر گونه مغایرت، موضوع را تا ۳۰ دقیقه قبل از شروع بازار روز کاری بعد کتباً به اتاق پایاپای و بورس گزارش کنند. عدم ارائه گزارش طی مهلت مقرر به اتاق پایاپای به منزله تأیید گزارش تسویه از سوی کارگزاران می‌باشد.

فصل شش – تحویل کالا و تسویه نهایی :

ماده ۴۲:

اتاق پایاپای به وکالت از دارندگان موقعیت تعهدی باز پس از پایان آخرین جلسه معاملاتی در آخرین روز معاملاتی اقدام به انعقاد بیع می‌نماید و طرفین قرارداد آتی باید نسبت به طی فرایند تحویل اقدام نمایند. اطلاعیه تحویل حداکثر ۳ روز کاری پیش از آخرین روز معاملاتی منتشر می‌شود.

تبصره ۱: پس از انعقاد بیع چنانچه دارنده موقعیت تعهدی باز خرید یا فروش تصمیم به تحویل دارایی پایه بگیرد، باید طی مهلت مقرر اقدامات لازم مطابق با ضوابط این دستورالعمل را انجام دهد.

تبصره ۲: در صورتی که نماد معاملاتی موضوع ماده ۲۳، تا آخرین روز معاملاتی قرارداد آتی متوقف باشد، موقعیت‌های تعهدی باز بازار بعد از انعقاد بیع بر اساس آخرین قیمت تسویه روزانه، تسویه نقدی خواهند شد.

تبصره ۳: در صورت وجود امکان انتقال موقعیت‌های تعهدی باز در مشخصات قرارداد آتی، پس از اتمام فرآیند تحویل، در صورت درخواست طرفین، تمامی موقعیت‌های باز مشتریانی که منجر به تحویل نشده است به نزدیکترین سررسید فعال قرارداد آتی مربوطه منتقل خواهد شد.

ماده ۴۳:

دارندگان موقعیت تعهدی خرید و موقعیت تعهدی فروش باز، باید طی مهلت ارائه گواهی آمادگی تحویل، گواهی آمادگی تحویل را به همراه تضامین تحویل به اتاق پایاپای ارائه نمایند.

تبصره ۱: دارندگان موقعیت تعهدی فروش چنانچه همزمان با ارائه گواهی آمادگی تحویل مستندات تحویل شامل قبض انبار، گواهی سپرده کالایی، اصل دارایی پایه مورد تعهد یا حواله خرید کالای عرضه شده در بازار فیزیکی که واجد تاییدیه عرضه کننده مبنی بر

تحویل کالا در سررسید و با استاندارد تحویل مطابق مشخصات قرارداد به دارنده حواله باشد را حسب تعیین در مشخصات قرارداد و اعلام بورس، توسط کارگزار مربوطه به اتاق پایاپای ارائه نمایند، از ارائه تضامین تحویل معاف می‌باشند.

تبصره ۲: اتاق پایاپای صرفاً گواهی آمادگی تحویل آندسته از خریداران و فروشندگانی را ترتیب اثر خواهد داد که تضامین تحویل یا مستندات تحویل را ارائه کرده باشند.

تبصره ۳: چنانچه تعهدات موضوع این ماده طی مهلت مقرر انجام نشود، اتاق پایاپای به عنوان وکیل طرفین، بر اساس قیمت تسویه نهایی قرارداد آتی را تسویه نقدی می‌نماید؛ و دارنده موقعیت تعهدی باز موضوع این تبصره، مشمول وجوه التزام مقرر در قرارداد آتی شده و ملزم به پرداخت وجوه مذکور می‌باشد؛ در صورت درخواست طرفین، قرارداد آتی به نزدیکترین سررسید فعال قرارداد آتی مربوطه منتقل خواهد شد.

تبصره ۴: مستندات تحویل مربوط به ارائه اصل دارایی پایه مورد تعهد، توسط شرکت سپرده گذاری تعیین و در اطلاعیه تحویل اطلاع رسانی خواهد شد.

ماده ۴۴:

پس از پایان مهلت ارائه گواهی آمادگی تحویل، اتاق پایاپای حداکثر تا پایان روز کاری پس از آخرین روز معاملاتی قرارداد، بر اساس اولویت زمانی خریدارانی را که می‌توانند کالا را تحویل گیرند و فروشندگانی را که می‌توانند کالا را تحویل دهند، مشخص نموده و اسامی خریداران و فروشندگانی را که طرف مقابل یکدیگر قرار گرفته اند به کارگزاران مربوطه ارائه می‌نماید.

ماده ۴۵:

دارندگان موقعیت تعهدی فروش باز که گواهی آمادگی تحویل و تضامین تحویل ارائه کرده‌اند باید تا مهلت ارائه مستندات تسویه و تحویل حسب ترتیب مندرج در اطلاعیه تحویل، مستندات تحویل شامل قبض انبار، گواهی سپرده کالایی، اصل دارایی پایه مورد تعهد، سند تسویه خارج از پایاپای به اتاق پایاپای یا حواله خرید کالای عرضه شده در بازار فیزیکی که واجد تاییدیه عرضه کننده مبنی بر تحویل کالا در سررسید و با استاندارد تحویل مطابق مشخصات قرارداد به دارنده حواله باشد را حسب تعیین در مشخصات قرارداد و اعلام بورس، توسط کارگزار مربوطه به اتاق پایاپای ارائه نمایند.

تبصره ۱: ارائه سند تسویه خارج از پایاپای به اتاق پایاپای به منزله تأیید تسویه و احراز مستندات تحویل توسط دارنده موقعیت تعهدی فروش می‌باشد، طی این سند دارنده موقعیت تعهدی فروش به دریافت ثمن معامله اقرار می‌نماید. امور تسویه با ارائه سند تسویه خارج از پایاپای مطابق فرمت شرکت سپرده‌گذاری مرکزی و مستندات ضمیمه آن پایان یافته تلقی شده و اتاق پایاپای باید نسبت به آزاد سازی تضامین تحویل دارنده موقعیت تعهدی فروش پس از کسر کارمزدهای تحویل اقدام نماید.

تبصره ۲: چنانچه تعهدات موضوع این ماده طی مهلت مقرر انجام نشود، اتاق پایاپای به عنوان وکیل طرفین، بر اساس قیمت تسویه نهایی قرارداد آتی را تسویه نقدی می‌نماید؛ فروشنده موضوع این تبصره، مشمول وجوه التزام مقرر در قرارداد آتی شده و ملزم به پرداخت وجوه مذکور می‌باشد.

ماده ۴۶:

دارندگان موقعیت تعهدی خرید باز که گواهی آمادگی تحویل و تضامین تحویل را ارائه کرده‌اند باید تا مهلت ارائه مستندات تسویه و تحویل حسب ترتیب مندرج در اطلاعیه تحویل، کل وجه دارایی تعهد شده قرارداد آتی بر حسب قیمت تسویه نهایی را به حساب اعلامی توسط اتاق پایاپای واریز نمایند یا سند تسویه خارج از پایاپای را توسط کارگزار مربوطه به اتاق پایاپای ارائه نمایند.

تبصره ۱: ارائه سند تسویه خارج از پایاپای به اتاق پایاپای به منزله احراز تسویه کل وجه دارایی تعهد شده قرارداد آتی بر حسب قیمت تسویه نهایی دارنده موقعیت تعهدی خرید می‌باشد، طی این سند دارنده موقعیت تعهدی خرید به تحویل دارایی پایه مورد معامله اقرار می‌نماید. امور تسویه با ارائه سند تسویه خارج از پایاپای مطابق فرمت شرکت سپرده‌گذاری مرکزی و مستندات ضمیمه آن پایان یافته تلقی شده و اتاق پایاپای باید نسبت به آزاد سازی تضامین تحویل دارنده موقعیت تعهدی خرید پس از کسر کارمزدهای تحویل اقدام نماید.

تبصره ۲: چنانچه تعهدات موضوع این ماده توسط خریداران طی مهلت مقرر انجام نشود، اتاق پایاپای به عنوان وکیل طرفین، بر اساس قیمت تسویه نهایی قرارداد آتی را تسویه نقدی می‌نماید؛ خریدار موضوع این تبصره، مشمول وجوه التزام مقرر در قرارداد آتی شده و ملزم به پرداخت وجوه مذکور می‌باشد.

ماده ۴۷:

در مواردی که تسویه خارج از پایاپای انجام نشده باشد، اتاق پایاپای حسب ترتیب مندرج در اطلاعیه تحویل حداکثر تا پایان روز کاری پس از مهلت ارائه مستندات تسویه و تحویل خریدارانی را که می‌توانند کالا را تحویل گیرند و فروشندگانی را که می‌توانند کالا را تحویل دهند، مشخص نموده و ضمن واریز وجه معامله به حساب کارگزار فروشنده، اعلامیه تحویل را به کارگزار خریدار ارائه می‌نماید. کارگزاران مربوطه باید اعلامیه تحویل را بلافاصله پس از دریافت از اتاق پایاپای به مشتریان ارائه نمایند. این اعلامیه باید شامل موارد ذیل باشد:

- ۱- مقدار و مشخصات کالای تحویلی؛
- ۲- زمان بندی و نحوه تحویل؛
- ۳- آدرس انبارهای محل تحویل کالا و مقدار کالا در هر انبار؛
- ۴- گزارش معاملات خریدار بر روی قرارداد آتی شامل زمان خرید یا فروش و تعداد قراردادهای آتی خریداری شده یا فروخته شده طی دوره؛
- ۵- مشخصات قبض انبار یا حواله خرید؛
- ۶- هزینه‌های خدمات و کارمزد تحویل کالا؛
- ۷- سایر اطلاعات مورد نیاز به تشخیص بورس.

ماده ۴۸:

اتاق پایاپای حداکثر تا پایان روز کاری پس از مهلت ارائه مستندات تسویه و تحویل قرارداد، هزینه انبارداری و کارمزد تحویل کالا را محاسبه و به کارگزار فروشنده اعلام می‌نماید و در صورت لزوم، هزینه انبارداری را از حساب عملیاتی فروشنده کسر و به حساب انبار واریز می‌نماید.

ماده ۴۹:

هرگونه هزینه‌های نگهداری و تحویل بعد از تاریخ تحویل بر عهده خریدار است. چنانچه خریدار در موعد مقرر نسبت به دریافت کالا از انبار معرفی شده از طرف فروشنده اقدام ننماید، کلیه هزینه‌ها و خسارات مترتبه بعد از آن تاریخ به عهده خریدار می‌باشد.

ماده ۵۰:

چنانچه خریدار پس از دریافت کالا هرگونه اختلافی در مورد مشخصات کالای دریافتی با مشخصات قرارداد آتی مشاهده نماید، باید مراتب را حسب نوع تحویل به شرح ذیل اعلام کند:

۱- در خصوص تحویل با قبض انبار و گواهی سپرده کالایی طبق دستورالعمل پذیرش انبار و صدور، معامله و تسویه گواهی سپرده کالایی؛

۲- در خصوص تحویل اصل دارایی پایه مورد تعهد و حواله خرید کالای عرضه شده در بازار فیزیکی طبق دستورالعمل ثبت و سپرده‌گذاری کالا و اوراق بهادار قابل معامله و تسویه و پایاپای معاملات در بورس انرژی.

۳- در خصوص تحویل اصل کالا از طریق اسناد تسویه خارج از پایاپای، مطابق مفاد اسناد مذکور مسئولیت منحصر بر عهده طرفین معامله بوده و از طریق مرجع قانونی ذیصلاح قابل پیگیری می‌باشد.

ماده ۵۱:

انتقال موقعیت‌های تعهدی باز در قراردادهای آتی به شرح زیر انجام خواهد شد:

۱- تمامی موقعیت‌های باز مشتریان در نماد معاملاتی سررسید شده، با ایجاد موقعیت تعهدی باز جدید، به نماد معاملاتی با نزدیک‌ترین سررسید منتقل خواهد شد. نحوه این انتقال در مشخصات قرارداد آتی اعلام می‌گردد.

۲- خالص موقعیت‌های تعهدی باز مشتری در نماد معاملاتی جدید، بر اساس تعداد و نوع موقعیت‌های منتقل شده (از حیث خرید یا فروش) و موقعیت‌های تعهدی باز موجود در آن نماد، اعلام خواهد شد.

ماده ۵۲:

در دوره انتقال موقعیت‌های تعهدی باز، نمادهای معاملاتی مربوطه متوقف خواهند بود.

تبصره: دوره انتقال موقعیت‌های تعهدی باز در مشخصات قرارداد تعیین خواهد شد.

فصل هفت – سایر موارد :

ماده ۵۳:

وجوه التزام مقرر در قراردادها از محل موجودی حساب عملیاتی مشتری و در صورت عدم تکافو از محل سپرده‌ها و تضامین کارگزار مربوطه نزد اتاق پایاپای کسر و به حساب طرف مقابل منظور خواهد شد.

ماده ۵۴:

چنانچه مواعد تعیین شده در این دستورالعمل مصادف با روز تعطیل باشد، آن روز به حساب نمی‌آید و روز پس از تعطیل موعده محسوب می‌شود.

ماده ۵۵:

مدیران بورس و سازمان و شرکت‌های تابعه آن، همسر و فرزندان تحت تکفل ایشان حق خرید و فروش قرارداد آتی را ندارند.

ماده ۵۶:

شرکت‌های کارگزاری مجاز به اعطای اعتبار به مشتریان در معاملات قراردادهای آتی نیستند.

ماده ۵۷:

در صورت نقض هر یک از مفاد این دستورالعمل توسط اشخاص ذی‌ربط، به تخلفات آنها توسط مرجع صالح رسیدگی به تخلفات، بر اساس مقررات مربوطه رسیدگی خواهد شد.

ماده ۵۸:

در صورت انسداد حساب بانکی مشتری از طرف بانک عامل، به هر علت از جمله دستور قضایی یا اختلالات بانکی، کارگزار موظف است بلافاصله پس از اعلام اتاق پایاپای، مراتب را به اطلاع مشتری برساند تا مشتری نسبت به بستن تمام موقعیت‌های تعهدی باز خود، حداکثر تا یک ساعت قبل از پایان جلسه معاملاتی همان روز اقدام نماید. در صورتی که مشتری تا پایان مهلت مذکور نسبت به بستن موقعیت‌های تعهدی باز خود اقدام ننماید، کارگزار اقدام به بستن تمام موقعیت‌های تعهدی باز مشتری می‌نماید. در صورتی که کارگزار نتواند در ساعات معاملات عادی، اقدام به بستن تمام موقعیت‌های تعهدی باز مشتری نماید، در بازار جبرانی نسبت به اجرای آن اقدام خواهد نمود.

ماده ۵۹:

در صورت بروز شرایط بند (الف) این ماده، بورس می‌تواند اقدامات اجرایی موضوع بند (ب) این ماده را بر اساس ترتیبات مقرر در تبصره‌های ذیل آن انجام دهد:

(الف)

- ۱- افزایش یا کاهش قیمت دارایی پایه در بازار نقدی دارائی پایه به میزانی بیش از دو برابر حد نوسان قیمت روزانه بازار قراردادهای آتی مبتنی بر آن که تغییرات مذکور باید بر اساس اعلام مراجع قابل اتکا احراز و در صورت امکان مستند گردد.
- ۲- وقوع رویدادهای غیر مترقبه از قبیل سیل، زلزله، آتش سوزی، شرایط بد آب و هوایی، نا آرامی‌های اجتماعی، عملیات تروریستی، جنگ و یا هر واقعه دیگری که امکان ارائه خدمات معاملاتی و یا تسویه را برای بورس و اتاق پایاپای غیر ممکن سازد و یا برای آن تهدید جدی ایجاد نماید.
- ۳- ایجاد گره معاملاتی در معاملات قراردادهای آتی مبتنی بر یک دارایی پایه که در صورت وقوع همزمان هردو شرط زیر احراز می‌گردد:
 - ۱-۳ وجود صف سفارش خرید یا فروش در تمامی نمادهای معاملاتی قراردادهای آتی مبتنی بر آن دارایی پایه، به ترتیبی که در هر نماد معاملاتی صف سفارش به میزان حداقل ۳ درصد موقعیت‌های تعهدی باز نمادهای معاملاتی مذکور وجود داشته باشد.
 - ۲-۳ در صورتی که در طول یک ساعت از جلسه معاملاتی به ازای هر نماد معاملاتی قرارداد آتی مبتنی بر آن دارایی پایه کمتر از ۱ درصد موقعیت‌های تعهدی باز تمامی نمادهای معاملاتی قراردادهای آتی مبتنی بر آن دارایی پایه، معامله شود.
- ۴- عدم شفافیت اطلاعاتی درخصوص بازار دارایی پایه یا مولفه‌های تاثیرگذار بر قیمت آن و تصمیم سرمایه‌گذاران بازار قراردادهای آتی، به نحوی که مخاطرات بازار معاملات قراردادهای آتی آن دارایی را به شدت افزایش دهد.

(ب)

- ۱- تغییر ساعت شروع و خاتمه جلسه معاملاتی تا رفع شرایط اضطراری؛
- ۲- ممانعت از اخذ موقعیت تعهدی فزاینده در یک جهت یا هر دو جهت؛
- ۳- الزام به رعایت اولویت ثبت سفارش برای مشتریان دارای اختطاریه افزایش وجه تضمین؛
- ۴- امکان ورود موقعیت‌های باز آن دسته از مشتریانی که اختطاریه افزایش وجه تضمین دریافت نکرده‌اند به بازار جبرانی با درخواست ایشان؛
- ۵- تعیین سقف برای تغییرات قیمت در بازار جبرانی؛
- ۶- اعمال محدودیت برداشت وجوه مازاد حساب تضمین مربوط به مشتریان توسط ایشان؛
- ۷- تغییر حدود نوسان قیمت قراردادهای آتی یک دارایی پایه حداکثر به میزان دامنه نوسان روزانه قیمت طی یک یا چند نوبت؛
- ۸- الزام به کاهش درصدی از موقعیت‌های باز مشتریانی که موقعیت‌های تعهدی باز ایشان در سود است طی جلسه معاملات؛
- ۹- الزام به کاهش سقف موقعیت‌های تعهدی باز مشتریان طی جلسه معاملات؛
- ۱۰- الزام به بستن کلیه موقعیت‌های تعهدی باز بازار بر اساس آخرین قیمت تسویه.

تبصره ۱:

اقدامات بندهای ۱ لغایت ۶ بند (ب) این ماده با تصمیم کمیته آتی و بندهای ۷ لغایت ۱۰ آن با تصمیم کمیته آتی و پس از اخذ موافقت سازمان قابل اجرا خواهد بود.

تبصره ۲:

در صورت ابلاغ هر یک از اقدامات اجرایی فوق توسط بورس، کارگزاران مکلف به اجرای اقدامات مذکور می‌باشند. عدم اجرای اقدامات ابلاغی بورس توسط کارگزار، تخلف محسوب شده و به این تخلفات طبق مقررات مربوطه رسیدگی خواهد شد.

تبصره ۳:

شرایط اضطراری با رفع معیارهای موضوع بخش (الف) این ماده، پایان می‌یابد.

تبصره ۴:

بورس باید قبل از اعمال اقدامات اجرایی فوق موضوع را از طریق سایت رسمی خود اطلاع‌رسانی نماید. در صورتی که بر اساس سایر مقررات، زمانبندی دیگری جهت اطلاع‌رسانی اقدامات اجرایی موضوع این ماده مشخص شده باشد، رعایت مقررات مذکور در شرایط اضطراری موضوع این ماده، ضروری نخواهد بود.

تبصره ۵:

توقف معاملات بیش از یک روز معاملاتی تا سه روز با موافقت سازمان و بیش از سه روز با موافقت شورا امکان‌پذیر است.

ماده مؤخره:

این دستورالعمل در ۵۹ ماده و ۳۸ تبصره در تاریخ ۱۴۰۰/۰۳/۳۱ به تصویب هیئت مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار رسید.